

ДОПРИНОС ВЕРСКЕ НАСТАВЕ МОРАЛНОСТИ ДАРОВИТИХ КАО ИНДИКАТОР КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА

Резиме: Верска настава у савременом систему школства, васпитања и образовања, представља креативну могућност која је демократским променама почетком 21. века дата нашем друштву, а посебно младима и даровитима, наглашавајући одговорност и наставника и ученика, у проналажењу и остваривању комплексних моралних квалитета и духовних сфера личности. Темелним изучавањем литературе о развоју верске наставе у Србији, као истраживањима животних ставова и поступака младих, кроз допринос евалуацији верске наставе и њеном унапређивању, откривамо њене позитивне и далекосежне ефекте на постизању трајних суштинских циљева изграђивањем и моралним усавршавањем даровитих. Циљеви и задаци верске наставе су, као и сам појам религије, конципирани на повезивању овоземаљског и небеског, прошлог и будућег, смртног и бесмртног, те пружању целовитог погледа на свет и живот, препознавањем и неговањем Богом дарованих талената и поштовањем личносног интегритета даровитих, који, кроз верску наставу, имају дубљи, потпунији и зрелији однос према Богу и другима, задовољавајући своје базичне психичке потребе (за заштитом, сигурношћу, љубављу, подршком у свему што раде, да истрају и успеју), а посебно за личним развојем и моралним усавршавањем. Физички, емоционални и ментални развој младих, потребује духовно-морални аспект у формирању сфера комплексних личносних квалитета, изграђивањем универзалних вредности (љубав, толеранција, смиреност духа и отвореност за познање трансценденталне стварности). Поред развоја духовности и упознавања са сопственом вером и традицијом, верска настава омогућава и развија толеранцију и васпитање за квалитетан живот у складу са моралним основама, у мултиетничком, мултикултуралном и мултиконфесионалном друштву, поштујући друге и другачије, те препознавајући аспекте присуства и деловања даровитих.

Кључне речи: верска настава, личност, даровитост, моралност, образовање.

Верска настава као облик неговања културе и дарова личности

Верска настава као један од својих аспеката има неговање културе и дарова личности, уношењем Божанских начела живљења и делања у складу са усавршавањем и остваривањем морала младих. Хришћанска култура, најлепше речено, јесте „култ Христу Богу, служење Христу Богу, непрекидно богослужење: човек служи Богу кроз себе и кроз сву твар око себе: систематски и плански уноси Бога и Божје у сваки свој посао, у свако своје стваралаштво; буди све што је Божанско у природи око њега да би сва природа служила Богу, предвођена христочежњивим човеком” (Поповић, 2003: 376). По речима Светог апостола Павла „Јудејцима постадох као Јудејац, да Јудејце придобијем; онима који су под Законом постадох као да сам и ја под Законом,

¹ ninoslav.kacaric@gmail.com

да придобијем оне који су под Законом...Слабима постадох као да сам и ја слаб да слабе придобијем. Свима сам био све, да како год неке спасем. А ово чиним за Јеванђеље, да будем његов заједничар” (1. Кор. 9, 20–23). Ове речи Светог апостола Павла треба увек да нам буду на уму и кроз дела да одзвањају свету и култури народа и друштва око нас, међутим „проблем се додатно усложњава идејом неких који у име вере одустају од животног стваралаштва чекајући да им се догоди будућност у некој апстрактној вечности где желе да 'наплате' све своје муке овде, што их, пак, дефинише као слабиће, али и диктаторе негде у најзатворенијој унутрашњости” (Стојановић, 2008: 266).

Узимајући све ово у обзир морамо нагласити да Реч Божија, која се кроз верску наставу дарује младим и даровитим ученицима, никако не може остати затворена само у личну сферу изграђивања и узрастања појединца, већ нужно мора искорачити у друштвену и политичку стварност, одговарајући на савремена питања власти, правде, морала, и то не понављањем фраза насталих и стилизованих у духу прошлих времена, већ актуелним, живим и динамичним језиком јасног и одређеног изражавања. На овај начин ће Црква делотворно у светоотачком духу, удовољити новим и променљивим појавама нашег времена, која неминовно потребују за правим курсним усмерењем и правцем. Начин презентовања верске наставе младима не би требао да буде само проповедање о Христу као Спаситељу, него је „први и главни метод еванђелског сведочења исти као у древној раној Цркви. Они који су видели начин живота првих хришћана, толико су били привучени његовом силом и лепотом, да су покушавали да пронађу извор таквог живота (ово је описано нпр. у Посланици Диогнету; Ливанијевој похвали мајци Св. Јована Златоуста)” (Брија, 1989: 42). Управо морална начела која прожимају цео наставни план и програм верске наставе, обавезују наставника да буде доследан садржајима које презентује, а слушаоце и учеснике у настави да изграђују систем правих личносних вредности и узрастају у својим даровима добијеним од Бога. У хришћанству је љубав истакнута као прва и највећа заповест. То је наравно љубав према Богу, највишем бићу које је и само љубав. Љубав садржи у себи и све остале заповести и она не зна за границе. Она иде до потпуног одрицања од себе и својих индивидуалних интереса и предаје се кроз покорност вољи Божијој, да би на тај начин човек добио што јачи узлет ка добру и ка Богу. У супротном „ако не постоји љубав, није могуће познати Бога” (Зизјулас, 2001: 71). Први метод Јеванђелског сведочења је учествовање у љубави са онима који су прихватили Божију љубав према себи. „Ми волимо јер је Он најпре заволео нас” (1. Јн. 4,19). Успешном реализацијом верске наставе данас, методом љубави и благог односа, порађају се таленти и даровитост младих, усмеравајући њихове афинитете моралним начелима живота и делања у духу хришћанства.

Богом даровани таленти и поштовање личносног интегритета даровитих кроз верску наставу

Кроз целокупну историју Цркве Христове богослужења су била израз и ризница Божанског Откровења, не само изражавајући и представљајући спасоносне догађаје из Христовог живота, смрти, васкрсења и вазнесења, него остварујући и живо нам дарујући предукус будућег вечног Царства Небеског. Ипак, „евхаристијски доживљај светости, који се једино остварује у Цркви, је највећи и најузвишенији” (Зизјулас, 2001: 47).

Црква најречитије и најизразитије исказује себе кроз свој молитвени живот. Молитва је њен став и њен језик према Богу. Једино вера унутар нас, вера са свим светим тајнама и врлинама, гради у нашој души чудесну тајну и лик Цркве. Притом, молитвено богословље нам открива ову вечну истину: „Света Евхаристија је свепуноћа Цркве; она је врх изнад свих врхова, пуноћа изнад сваке пуноће. Она је живи, свесавршени Богочовек Господ Христос, сав присутан Својом Богочовечанском свепуноћом у Цркви кроза све векове” (Поповић, 1978: 258–259). Шта би онда требало да буде хришћанско образовање, ако не увођење у живот Цркве, откривање његовог значења, његових садржаја и његове сврхе, и како образовање може увести било кога у живот Цркве, ако не учествовањем у литургијским службама, са једне стране, и њиховим тумачењем, са друге стране? „Окусите и видите како је добар Господ”: најпре – окусите, па онда – видите, тј. појмите.

Метод литургијске катихезе је истински православни метод верског образовања зато што производи из саме Цркве и зато што је Црква његово одредиште. У прошлости су оглашени (катихумени) најпре били довођени на црквено сабрање, па су им тек онда објашњавани значење, радост и сврха таквог сабрања, а „и шта бисмо уопште и могли саопштавати у нашем хришћанском образовању данас, ако тумачењу не претходи искуство, све оно што смо несвесно удахнули и упили у себе чак и пре него што смо почели да га разумевамо?” (Шмеман, www.vequjem.org). Хришћанство није „гносис” – информација, знање о Богу, него искуство – заједница живота у Богу. Из тога произилази увид у чињеницу како сваки елемент мисије Цркве треба да буде проверен мером успеха којом човека успе да оспособи и оствари као „цркву”, као биће које свој лични идентитет безусловно тражи у искуству заједнице љубави са Господом слободно и стваралачки кроз и у Литургији. Стога, приоритет сваког мисијског рада и подухвата треба да буде рађање личности у Христу – Цркви, а потом тек бављење знањима о Христу или пак историјским путевима и облицима хришћанства и теологије. Свети апостол Павле сведочи Галатима да је управо то његово примарно старање: „Дечице моја, коју опет са муком рађам, док се Христос не образује у вама” (Гал. 4,19). Литургијско-евхаристијски утемељена мисија има за циљ да човекову личност укључи у живот литургијске заједнице, где се човек храни нетварним енергијама Божијим, а не само појмовима о Богу.

Митрополит Амфилохије (Радовић) то потврђује следећим казивањем: „Литургија јесте најсавршенија катихеза, која не само што васпитава и

просветљује већ и пита (храни)” (Радовић, 1993: 182). Многи данас хришћанску мисију виде кроз укључивање Цркве у оне историјске процесе које сматрају прогресивним и који помажу побољшању људског живота, а „хришћани су позивани да се одрекну своје традиционалне усредсређености на Свето Писмо и богослужење, и да *приклоне ухо према свету*. *Секуларно* се дефинисало као извор непрестаног откровења, и мисија Цркве састојала се у помагању оним делима и идеологијама које су се бориле за *мир и правичност*” (Мајендорф, 2005: 282).

Напредак технологије, научни успеси и контрола над животном средином пружили су човечанству велике могућности, али ипак, све то има и нежељене последице. Људи у мноштву ситуација пројављују себе као потрошаче материјалних добара, као *homo economicus*-е, чијим животним циљевима нису потребни трансцендентни творац и отац, опроштај грехова, успостављање међусобних односа, никакав светотајински живот, теосис, Бог, али „управо такви, који седе у тој тами јесу објекти еванђелског сведочења Цркве” (Брија, 1989: 40). Поштујући становиште наведеног аутора, запажам могућност недовољне прецизности превода цитираног дела, које карактерише човека као „објекат јеванђелског сведочења Цркве”, док је сваки човек управо субјекат, непоновљива личност пред лицем Божијим, чије остварење у заједници Тела Христовог јесте центар и циљ мисије.

Допринос верске наставе дубљем, потпунијем и зрелијем односу према Богу и другима и задовољавању базичних психичких потреба даровитих

Црква се данас мора обраћати многим економским, политичким и друштвеним структурама и институцијама, у име и гласом вапијућих – сиромашних и угњетаваних, оних којих је данас све више и који својим животом и положајем сведоче искушења и проблеме. Не треба у свему томе пренагласити социјалну димензију Цркве у односу на њено есхатолошко назначење, али и не треба занемарити историјско постојање и квалитет опипљивог и видљивог живота верних у односу на вечност и тек долазеће Царство Божије у пуноћи Духа Светога. Будући да је данас школа постала нови простор мисије Цркве „посебно је важно остварити добру комуникацију са свима, сходно мишљењу апостола Павла да је дужност сваког сведока вере да буде помагач радости, а не господар вере (уп. 2. Кор. 1,24), и то тако што увек покреће стваралаштво које је несводиво на порекло и припадност” (Стојановић, 2009: 71).

Почетком 21. века Православна Црква у Србији се налази пред великим изазовима. После периода полувековног спутавања под комунистичким режимом у бившој Југославији, дошао је период промена који је са собом донео поштовање верских слобода српског народа и слободу да своја уверења јавно испољава. Српско друштво тежи ка модернизацији и демократизацији покушавајући да изгради свој нови идентитет у шаренилу европских народа. Имајући свест о значају традиције и традиционалних

институција српског народа, Влада Републике Србије усвојила је 2006. године Закон о црквама и верским заједницама (*Службени гласник РС, бр. 36/2006*). Члан 40. овог Закона говори о јемству државе Србије када је у питању верска настава у државним и приватним основним и средњим школама. Иако је верска настава уведена већ 2001. године као алтернативни предмет у основним и средњим школама уредбом Владе Републике Србије (*Службени гласник РС, бр. 46/2001*), иста остаје предмет великих контраверзи на политичко-друштвеној сцени српског друштва до данас. Овим чином, Влада Републике Србије се нашла на удару многих фактора цивилног друштва, који су желели да опструишу увођење верске наставе у школе са изговором да иста угрожава поменуте демократске процесе у којима религији нема места у јавном сектору.

Данашње дете је изложено најразличитијим достигнућима и трендовима 21. века – телевизији, ДВД филмовима (од којих су многи са религиозном садржином и поруком), разноврсним музичким правцима и покретима (међу којима духовна музика кроз омладинске и црквене хорове заузима важно место у друштву и култури), компјутерима, игрицама, интернету... Међутим, питање је колико је дете основношколског узраста спремно и у могућности да, у огромном броју присутних медија и разноврсних садржаја, препозна и разликује добро од лошег, корисно од штетног. Стиче се утисак да је и поред свега доступног дете „као младост људског бића најгладније и најжедније живота, љубави, знања, радости. А то значи да је најгладније и најжедније Бога, јер је живот и љубав и знање и радост од Бога, у Богу и са Богом” (Јевтић, 2003: 562–563). Зато је Господ Христос и рекао „Пустите децу, и не браните им да долазе к Мени, јер је таквих Царство Небеско” (Мт.19,14). И наставља речима: „Заиста вам кажем: Који не прими Царство Божије као дете, неће ући у Њега” (Мк.10,15).

Да бисмо суштински дали смисао и испунили наше време правим вредностима, деци можемо понудити верску наставу, науку о Богу и о животу са Њим у лепоти и заједници Цркве. Наравно, верска настава се може само понудити, а никако наметнути, јер су деца и млади, као и ми одрасли, слободни и поседују слободу коју нам је даровао Господ, слободу коју не би требало злоупотребљавати, него, пак, упућивати и усмеравати ка неопходним и суштинским животним циљевима. Враћањем верске наставе у државне школе у Србији, дата је могућност, али такође и обавеза родитељу, породици, васпитачу, учитељу, професору, да упозна дете са духовношћу, вером, животом у Господу и у Цркви, а самим тим је и Црква добила нову опцију своје савремене, озбиљне и одговорне мисије у друштву. Црква је веома битан чинилац који у савременом добу представља неопходан начин живљења у циљу стицања свести о суштински битним стварима, насупрот много тога присутног, што води потпуној отуђености од ње, а самим тим и огромној духовној празнини и отуђености која за последицу може да има духовну пропаст многих младих генерација, па и друштва у целини.

Циљ верске наставе јесте да презентује и посведочи садржај вере и духовног искуства, те да се ученицима пружи свеобухватан поглед на свет и живот, и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности

Христове науке, а кроз њу и очување, неговање и изграђивање личног верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовношћу треба да се остварује на отворен и толерантан начин, уз уважавање осталих религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и достигнућа човечанства. Тај приступ и начин извођења верске наставе, омогућава њеним ученицима изграђивање здравих животних ставова и принципа односа са другима, како у друштву тако и у самој Цркви. Не смемо заборавити да поред свог примарног, религиозног циља, Црква омладину учи и основним начелима морала, етике и толеранције, такође неодвојивим секундарним елементима исправног религиозног начина живота и бивствовања у Цркви. Другим речима, циљ верске наставе јесте изграђивање Тела Цркве Христове; развијање вере у Бога и зреле религиозности; упознавање ученика са садржајима вере и духовним искуствима; оспособљавање ученика за пун и потпун живот у вери и Цркви, што значи упражњавање и учествовање у верским обредима. Мисија верске наставе се огледа у лествици знања, веровања, активног учествовања у животу Цркве, које је примерено узрасту ученика и њиховим индивидуалним карактеристикама и могућностима.

Уместо закључка

Потреба похађања верске наставе се огледа такође и у неговању и изграђивању личног верског идентитета ученика, који наравно подразумева познавање и поштовање и оних који не деле и не прихватају иста религиозна начела и животне ставове. Потом се из циљева као хијерахијски највише компоненте наставног система изводе и образлажу њени кључни информативни, формативни (васпитни и развијајући) и практични задаци, са тежиштем на њиховим социјалним и психолошким димензијама и усклађеношћу са спознајним и емоционалним потребама ученика за пуноћом и самим смислом живота.

Коришћени извори и литература:

- Алексов, Бојан (2004), *Веронаука у Србији*, Свен, Ниш.
- Библија – *Свето Писмо Старог и Новог Завета* (2004), Библијско друштво СЦГ, Београд.
- Биговић, Радован (2000), *Црква и друштво*, Београд.
- Биговић, Радован (2010), *Црква у савременом свету*, Службени гласник, Београд.
- Бранковић, Србобран (2007), *Увод у методологију – квалитативна метода истраживања друштвених појава*, Београд.
- Боројевић, Славко (1978), *Методологија експерименталног научног рада*, Раднички универзитет „Радивој Ћирпанов”, Нови Сад.
- Брија, Јон (1989), *Пођите у миру, Православни поглед на мисионарство*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд.

- Влахос, Јеротеј (1998), *Православна психотерапија (Светоотачка наука)*, Библиотека „Образ светачки“, Београд.
- Врцан, Срђан (1986), *Од кризе религије до религији кризе*, Школска књига, Загреб.
- Вукашиновић, Владимир (2001), *Литургијска обнова у XX веку*, Богословски факултет СПЦ, Београд–Нови Сад–Вршац.
- Гавриловић, Жарко (2002), *Српски православни буквар*, Протојереј др Жарко Гавриловић, Београд.
- Дачић, С, *Верска настава у школи (Религија, веронаука, толеранција)*, Београд, ЦЕИР, 2002.
- Ђорђевић, Јован (2002), *Морално васпитање, теорија и пракса*, Савез педагошких друштава Војводине, Нови Сад.
- Ђорђевић, Т., *Србија пре сто година*, Београд, Просвета, 1946.
- Живковић, Ивица (2008), *О важности предшколског верског образовања данас*, Банатски весник бр. 3–4, Српска православна Епархија банатска, Вршац.
- Жлебник, Леон (1955), *Опћа повијест педагогије*, Педагошко-књижевни збор, Загреб.
- *Закон о правном положају верских заједница*, Службени лист ФНРЈ, број 22, 1953.
- Зуковић, Слађана (2005), *Хришћанске вредности у породици*, Савез педагошких друштава Војводине, Нови Сад; Виша школа за образовање васпитача, Вршац.
- Илић, Александар (2004), *Школски систем, наставници и ученици у Србији (1804–2004)*, Два века образовања у Србији, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Јанулатос, Анастасије (2005), *Православље и мисија, Савремено православно мисионарско богословље*, Хиландарски фонд при Православном Богословском факултету Универзитета у Београду, Београд.
- Јевтић, Атанасије (1998), *Живо Предање у Цркви*, Манастир Тврдош-Братство Св. Симеона Мироточивог, Ново Село.
- Јевтић, Атанасије (2003), *Беседе и речи*, Манастир Тврдош – Братство Св. Симеона Мироточивог, Требиње – Врњци.
- Јеротић, Владета (1997), *Хришћанство и психолошки проблеми човека*, Богословски факултет Српске православне цркве, Београд.
- Јеротић, Владета (2000), *Вера и нација*, Београд.
- Калезић, Димитрије (1972), *Упознајмо религију*, Издавање аутора, Београд.
- Каменов, Емил (1995), *Хришћанска мудрост и врлине*, Дидакта, Нови Сад.
- Коменски, Јан Амос (1997), *Велика дидактика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Кубурић, Зорица (2002), *Веронаука као део реформе образовања (Религија, веронаука, толеранција)*, ЦЕИР, Београд.
- Кубурић, Зорица, Зуковић Слађана, (2010), *Верска настава у школи*, Нови Сад.
- Куба Ли – Кокинг Џон, (2004), *Метологија израде научног текста*, Подгорица – Бања Лука.
- Лукић, Б. (1922), *Министарство вера*, Весник Српске цркве.
- Мајендорф, Јован (2005), *Православна црква и мисија: прошлост и перспективе нашег доба*, Савремено православно мисионарско богословље, Хиландарски фонд при Православном Богословском факултету Универзитета у Београду, Београд.
- Мидић, Игњатије (2003), „Православље и Европа“, у *Хришћанство и европске интеграције*, Фондација Конрад Аденауер, ХКЦ, Београд.
- Мирковић, М. (2000), *О правном положају српске Цркве у нашој прошлости*, Досије, Београд.

- Новаковић, Д. (2003), *Верске заједнице на размеђу векова*, Институт за политичке студије, Београд.
- Pawlowitch, S. K (1988), *The Improbable Survivor: Yugoslavia and its problems, 1918–1988*, Ohio State University Press, Columbus.
- *Педагошки речник* (1967), Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, Београд.
- Пијаже, Жан – Инхелдер, Бербел (1996), *Интелектуални развој детета*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Поповић, Јевсевије (1995), *Општа црквена историја*, Прометеј, Нови Сад.
- Поповић, Јустин (1980), *Догматика Православне Цркве*, Манастир Ћелије, Београд.
- Поповић Обрадовић Олга (2004), *Црква, држава и нација*, ЦЕДЕТ, Београд.
- Поткоњац, Никола (2003), *XX век: ни „век детета“ ни век педагогије. Има наде... XXI век*, Нови Сад.
- Поткоњац, Никола (1961), *Васпитање воље*, Рад, Београд.
- Пузовић, П., *СПЦ од 1941. године до данас*, <http://www.iskon.co.yu/>
- Радић, Р. (1995), *Вером против вере*, ИНИС, Београд.
- Радић, Р. (2003), *Држава, СПЦ и Римокатоличка црква од 1945. до половине шездесетих година, Религијски дијалог, орама разумевања*; Досије, Београд.
- Радуловић, М. (2007), *Однос државе и верских заједница у другој половини 20. века*, Нова српска политичка мисао, Црква и држава, Београд.
- Рајнберг, С. А (1949), *Методика и техника научног рада*, Комитет за заштиту народног здравља Владе ФНРЈ, Медицинска књига, Београд.
- Сандо, Драгомир (2006), *Православно васпитање деце до седме године живота*, Београд.
- Сандо, Драгомир (2009), *Богослужење као основа образовања и васпитања у Цркви*, Глобосино д. о. о. Александрија, Београд.
- Сандо, Драгомир, *Двеста година православне црквене просвете у партиципацији националног живота и рада у српском народу, Два века образовања у Србији*, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Секулић, Н. (2002), *Укритање традиција и проблем васпитања, Религија, веронаука, толеранција*, ЦЕИР, Нови Сад.
- Стамулис, Јаков (2005), *Савремено православно мисионарско богословље*, Хиландарски фонд при Православном Богословском факултету Универзитета у Београду, Београд.
- Стојановић, Љубивоје (2006), *Пастирско служење*, Православни Богословски факултет Светог Василија Острошког у Фочи Универзитета у Источном Сарајеву, Зрењанин.
- Стојановић, Љубивоје (2006), *Хришћани у свету*, ХКЦ, Београд.
- Стојановић, Љубивоје (2008), *Тумачење Библије*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Стојановић, Љубивоје (2009), *Вероучитељ – православно катихета у савременој школи*, Православни катихета – часопис вероучитеља Архиепископије београдско-карловачке, Београд.
- Стојановић, Љубивоје (2010), *Други и ја*, Завод за уџбенике, Београд.
- Ћимић Е., (1967), *Друштво и религија, марксистичка критика религије*, Београд.
- Ћимић, Е., (1984), *Драма атеизације*, Београд, Младост.
- Ћирковић, С., (1969), *Православна црква у средњевијековној српској држави*; Зборник: *СПЦ 1219–1969*.

- *Устав Федеративне Народне републике Југославије*, Службени лист ФНРЈ, 10, 1946.
- Флоровски, Георгије (2005), *Црква је живот*, Београд.
- Флоровски, Георгије (1986), „Католичност (саборност) Цркве”, у зборнику чланака православних теолога, књига I, „Саборност Цркве”, Београд.
- Фром, Ерих (2000), *Бићете као богови*, Београд.
- Хамилтон, Малком (2003), *Социологија религије*, Београд.
- Хесе, Херман (1999), *Моја вера*, Београд.
- Шевкушић, Славица (2011), *Профил вероучитеља који предају у београдским школама: резултати истраживања, Вероучитељ у школи*, Православни богословски факултет, Београд.
- Шмеман, Александар (1999), *За живот света*, Издавачка кућа „Плато”, Београд.
- Шмеман, Александар (2005), *Императив мисије, Савремено православно мисионарско богословље*, Хиландарски фонд при Православном Богословском факултету Универзитета у Београду, Београд.
- Шмеман, Александар, *Литургија и образовање*, образовање: „окусите и видите”, www.verujem.org.
- Шмеман Александар (1974), „Неколико мисли о аутокефалији, црквеном предању и еклисиологији”, „Теолошки погледи”, 4/1974.

Зборници:

- *Верска настава и грађанско васпитање у школама у Србији* (2003), Институт за педагошка истраживања, Београд.
- *Религија и политика* (2007), ФПН, Београд.
- *Религија, веронаука, толеранција* (2002), Центар за емпиријска истраживања религије, Нови Сад.
- *Црква у плуралистичком друштву* (2009), ХКЦ, Фондација Конрад Аденауер, Београд.

Часописи:

- *Православни катихета* (2009), Часопис вероучитеља Архиепископије београдско-карловачке, Издавачки фонд СПЦ Архиепископије београдско-карловачке, Београд.
- *Религија и толеранција* (2005), СЕИР, Нови Сад.
- „Саборност”, *Часопис епархије браничевске*, Пожаревац, бр. 3–4.
- *High Ability Studies* (2004), The Journal of the European Council for High Ability, Oxfordshire.

Archpriest Ninoslav Kačarić

Graduated theology

Secretary and Coordinator for religious education at

Serbian Orthodox Eparchy of Banat, Vršac

ninoslav.kacaric@gmail.com

CONTRIBUTION OF RELIGIOUS EDUCATION TO MORALITY OF THE GIFTED AS AN INDICATOR THE QUALITY OF EDUCATION

Resume: Religious education in current school system of education and upbringing represents creative possibility given to our society and especially to young people and gifted by the democratic changes at the beginning of 21st century, which underlining responsibility both teachers and students, in finding and achieving complex moral qualities and spiritual sphere of personality.

Thoroughly studying the literature about development of religious education in Serbia, as well as researches on attitudes towards life and behavior of youngster, through contribution of evaluation religious education and its development, we can find its positive and far-reaching effects on establishing long-lasting crucial aims by building and moral perfecting the gifted.

The aims and tasks of religious education are, as the notion of religion is established on bringing together earthly and heavenly, past and future, mortality and immortality, and giving the complete view at the world and life, recognizing and nurturing true God talents, and respecting the personal integrity of gifted, who, through religious education have more profound, more complete and more mature relationship to the God and others, satisfying their basic psychological requirements (for security, safety, love, support in everything they do, to persist and succeed), and especially for personal development and moral perfecting. Physical, emotional and mental development of the youngster, require spiritual and moral aspect in forming the sphere of complex personal qualities, building universal values (love, tolerance, peace, and openness for experience of transcendental reality).

Besides the development of spiritual aspect of personality and knowing one own religious tradition, religious education enables and develops tolerance and upbringing for quality life in harmony with moral bases, in multiethnic, multicultural and multi-confessional society, with respect for all others and different, so recognizing aspects of presence and influences of the gifted.

Key words: religious education, personality, giftedness, morality, education.